

Verksamhetsberättelse 2021–22

Svenska Läkare mot Kärnvapens vetenskapliga råd har under verksamhetsåret bestått av 8 ledamöter inom olika vetenskapsområden. Den tidigare ledamoten Johan Swahn har aviserat sin avgång då han avser träda i pension. I och med detta består Vetenskapliga rådet av följande personer och kompetensområden:

Elisabet Södersten	<ul style="list-style-type: none">• Psykologi
Gunilla Svensson	<ul style="list-style-type: none">• Klimat• Klimatförändringar
Gunnar Westberg	<ul style="list-style-type: none">• Medicinska effekter• Påverkan på sjukvård• Kontaktperson ICAN
Inge Axelsson	<ul style="list-style-type: none">• Etik• Biologiska vapen
Lars Ingelstam	<ul style="list-style-type: none">• Teknik, samhälle och system (generellt)• Säkerhets- och försvarspolitik• Forskningspolitik• Kontaktperson Pugwash
Kåre Axell	<ul style="list-style-type: none">• Kärnfysik• Kärnavfall• Icke-spridning
Lars Rydén	<ul style="list-style-type: none">• Biokemi, hållbar utveckling och miljö
Stefan Björnson	<ul style="list-style-type: none">• Teknik• Kärnfysik

Rådets uppgift är att följa utvecklingen inom kärnvapenområdet och dess ömsesidiga beroende av samhällsutvecklingen samt bidra med information baserad på de kunskaper som ledamöterna har som specialister inom respektive fält. Ledamöterna bidrar regelbundet med artiklar i SLMKs tidning. Det vetenskapliga rådet har regelbundna kontakter med Pugwash och söker ordna gemensamma aktiviteter med dem.

Under verksamhetsåret har rådets medlemmar, i likhet med tidigare år, hållit två möten, den 10 oktober 2021 (Uppsala) respektive 27 april 2022 (Stockholm). Bägge mötena hölls som hybridmöten med fysiskt deltagande respektive på distans. Efter varje möte har ett relativt fylligt protokoll skrivits och distribuerats till SLMKs styrelse. Rådet har genom SLMK ett anslag om 4 000 kr. Ett arbetsutskott bestående av tre ledamöter (Kåre Axell, Stefan Björnson och Lars Rydén) organiserar verksamheten. För händelser mellan mötena som anses viktiga skriver någon medlem av rådet korta notiser som granskas av rådet och distribueras till SLMKs kansli och ev styrelse.

Rådets medlemmar har deltagit i den mediala debatten med tidningsartiklar:

- Axelsson I. "Mycket stor risk för kärnvapenkrig". SvD Debatt 2021-12-13.
- Axelsson I, Westberg G. "Kärnvapenkrig kan startas av misstag". SvD Debatt 2022-03-07.

Svenska Läkare mot Kärnvapens vetenskapliga råd

Den 28/2 2022 publicerades på ICAN's webbsida News, "Dealing with Nuclear Anxiety", en guide framtagen i samarbete mellan ICAN's Beatrice Fihn m.fl. och psykolog Elisabet Södersten, SLMK:s Vetenskapliga råd. Den svenska grundtexten vidareutvecklades därefter till en artikel, "Psykologi - Kärnvapenhotet väcker existentiell ångest" vilken publicerades i SLMK's tidning nr. 167 juni 2022.

Rådet har under året noga följt vad som händer inom ICAN (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons) och utvecklingen av konventionen mot kärnvapen, TPNW (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons). Konventionen har under året blivit antaget som FN-förordning då det ratificerats av ett tillräckligt antal medlemsstater. Det kan dock tyvärr konstateras att Sverige inte tillhör dessa och ej heller finns bland signatärerna. Särskilt har påpekats att i Sverige är 80% av befolkningen för att Sverige undertecknar konventionen. Den politiska låsning som förhindrar påskrift (militärt samarbete med USA) har ifrågasatts. Noteras kan att i kärnvapenstaten Storbritannien finns en betydande opinion för att underteckna TPNW. Konventionens första Statspartsmöte har ägt rum i Wien den 21-23 juni 2022.

Regeringen beslutade år 2020 att ge uppdraget att inrätta ett nytt nationellt kunskapscentrum för forskning om kärnvapenedrustning till Uppsala universitet. Centret har inrättats vid Institutionen för Freds- och konfliktforskning och fått namnet Alva Myrdal-centrum. Centret har en styrelse med Cecilia Wikström som ordförande, rådets tidigare ledamot, professor Peter Wallensteen som vice ordförande, medan Professor Erik Melander är centrets föreståndare. SLMK:s Vetenskapliga råd har antagit inbjudan om deltagande och medverkan i AMC:s första årliga möte i Uppsala 19-21 oktober 2022. Vissa av rådets medlemmar kommer att medverka i en paneldiskussion om effekterna av kärnvapenkrig på civilsamhället.

Rådets fortsatta kontakter med Pugwash sker genom Lars Ingelstam, som är ledamot i Pugwash styrelse. Även om den sk domedagsklockan (som sköts av Bulletin of Atomic Scientists i Chicago) står närmare midnatt än den någonsin varit (100 sekunder), så verkar det allmänna medvetandet om risk för kärnvapenkrig ha trängts undan av andra anledningar till oro för utvecklingen i världen, främst klimatfrågan, även om risken för kärnvapenkrig i realiteten har ökat.

Rådet konstaterar att vi befinner oss i en period av kärnvapenupprustning, särskilt vad gäller sk "modernisering" av kärnvapen, med en omfattande ombyggnad och finansiering i USA, Ryssland och Kina. I USA och Ryssland ser vi en utveckling av små kärnvapen, med en effekt av mindre än 5 kt, t.o.m. ned till 1 kt, som skulle kunna användas i ett krig som taktiska vapen och därmed sänka kärnvapentröskeln. I Kina sker en utökning av kärnvapenarsenalen med byggandet av stort antal silos, dvs landbaserade vapen för interkontinental kapacitet, ICBMs. I Kina hindras detta inte av något avtal utom NPT, där paragraf 6 överskrids. Även Storbritannien rustar upp sina kärnvapenbestyckade ubåtar (Trident).

Det i skrivande stund pågående kriget mellan Ryssland och Ukraina väcker förstås farhågor om att Ryssland i ett trängt läge skulle kunna exercera sin kärnvapendoktrin med användning av taktiska vapen som utpressning.

Antalet väpnade konflikter i världen har ökat under de senaste åren. Den mest hotfulla utvecklingen för närvarande är, förutom Ryssland-Ukraina, den i Kina och Kinas anspråk på Taiwan. Till detta kommer beslutet att utveckla upprustningen av ubåtsflottan i Stilla havet för Australien (AUKUS) i samarbete med USA och UK. AUKUS innebär att Australien får en

Svenska Läkare mot Kärnvapens vetenskapliga råd

ubåtsflotta som är bättre anpassad för agerande i västra Stilla havet. Detta innebär dock att man tummar på principen att kärnvapenstater inte ska dela med sig av teknik som kan underlätta för andra stater att skaffa kärnvapen. Dessutom kommer IAEA inte att kunna inspektera ubåtarna med avseende på höganriktat uran, så affären strider mot föreskrifterna i NPT om kontroll av klyvbart material.

Rådet har följt forskningen om "kärnvapenvinter" genom att ledamoten Gunilla Svensson bevakat ny forskning inom området. Vi har konstaterat att de tillgängliga fallstudierna har gällt en kärnvapenkonflikt i området Indien-Pakistan medan vad som skulle hända vid en kärnvapenkonflikt på nordliga breddgrader är oklart. Här undersöker rådet möjligheter att stödja forskning om detta.

Den nya svenska totalförsvarsplanen inkluderar scenarion omfattande kärnvapenangrepp med sprängladdning av storleksordningen 100 kt och för olika typer av mål. För närvarande har kommunerna ansvar för att förbereda skyddsåtgärder. Detta förefaller vara en orimlig ansvarstildelning och rådet följer hur frågan hanteras framöver.